Prediction of perceived rejection based on early maladaptive Schema at active and inactive elderly

Rajabi A[*1], Kazemian S[2], Esmaeli M[3]

Abstract

Introduction and purpose: Aging population is increasing and it is of great importance to predict factors that promote physical and mental health status of elderly**.** This study aimed to predict the perceived rejection based on early maladaptive Schema among active and inactive elderly.

Materials and Methods: We used cluster sampling method to collect 150 elderly (included 75 active and 75 inactive elderly) retried from oil and gas company. Respondents were asked to fill the perceived rejection scale and the short form of Early Maladaptive Schema (YSQ-SF) questionnaire. Data were analyzed using Pearson correlation and multiple regression analysis.

Findings: results of this study showed that there are significant relationships between perceived rejection and schemas of emotional deprivation, mistrust/abuse, social isolation, shame/defectiveness, failure, subjugation & insufficient self-control/self-discipline in active elderly. Besides, there were significant associations between perceived rejection and schemas of emotional deprivation, abandonment / instability, mistrust/abuse, social isolation, shame/defectiveness, failure & entitlement among inactive elders. Findings from regression analysis indicated that schemas of emotional deprivation, emotional inhibition & failure could predict perceived rejection among active elders. However, schemas of emotional inhibition and vulnerability to harm or illness can predict perceived rejection among inactive elders.

Conclusion: In general, our findings revealed that perceived rejection among active elderly was predicted by interpersonal aspects of emotional scheme. Conversely, perceived rejection among inactive elderly is more predicted by Intrapersonal aspects.

Keywords: Perceived Rejection; Early Maladaptive Schema; Active and Inactive Elderly

Received: 2015/12/19 Accepted: 2016/02/16

Copyright © 2018 Quarterly Journal of Geriatric Nursing.This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution international 4.0 International License(http://creativecommons.org/licenses/by /4.0/) which permits copy and redistribute the material, in any medium or format, provided the original work is properly cited.

1 - MSc Student of rehabilitation counseling, Allameh Tabatabaei University, Tehran.Iran
(**Corresponding Author):E-mail:** athar.rajabi@gmail.com
2 - Assistant Professor, PhD in Counseling, Allameh Tabatabaei University, Tehran.Iran
3 - Associate Professor, PhD in Counseling, Allameh Tabatabaei University, Tehran.Iran

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

پیش بینی ادراک طردشدگی براساس طرحواره های ناسازگاری اولیه در سالمندان فعال و غیرفعال

اطهر رجبی*[1]، سمیه کاظمیان[2]، معصومه اسمعیلی[3]

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/ ۹/۲۸
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۱۱/۲۷

چکیده

مقدمه و هدف: جمعیت سالمند به سرعت رو به افزایش است و بررسی و پیش بینی علل و عواملی که موجب افزایش سلامت جسمی و روانی آن ها می شود حائز اهمیت است. هدف پژوهش حاضر پیش بینی ادراک طردشدگی براساس طرحواره های ناسازگاری اولیه در سالمندان فعال و غیرفعال است.

مواد و روش ها: برای این پژوهش ۱۵۰ نفر (۷۵ نفر فعال و ۷۵ نفر غیرفعال) از کارمندان بازنشسته شرکت نفت و گاز مناطق نفت خیز جنوب با روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند برای جمع اوری اطلاعات از مقیاس ادراک طردشدگی و فرم کوتاه طرحواره های ناسازگار اولیه استفاده شد. داده ها با روش های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه ی همزمان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته ها: نتایج تحلیل نشان داد که بین طرحواره های محرومیت هیجانی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست، اطاعت، خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی در سالمندان فعال و طرحواره های محرومیت هیجانی، رهاشدگی/ بی ثباتی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست و استحقاق/ بزرگ منشی در سالمندان غیرفعال در ادراک طردشدگی رابطه ی مثبت معناداری وجود دارد. همچنین سه طرحواره ی شکست، محرومیت هیجانی و بازداری هیجانی توانایی پیش بینی کنندگی ادراک طردشدگی را در سالمندان فعال دارند و طرحواره های آسیب پذیری نسبت به ضرر و بازداری هیجانی پیش بینی کننده ی ادراک طردشدگی در سالمندان غیرفعال می باشد.

نتیجه گیری: طرحواره های پیش بین در سالمندان فعال بیشتر جنبه ی میان فردی و طرحواره های پیش بین در سالمندان غیرفعال بیشتر جنبه ی درون فردی دارند.

کلیدواژه ها: ادراک طردشدگی؛ طرحواره های ناسازگار اولیه؛ سالمند فعال و غیرفعال

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره توانبخشی، دانشگاه علامه طباطبایی ، تهران، ایران
(**نویسنده مسؤول**). **پست الکترونیکی:** athar.rajabi@gmail.com
۲- استادیار، دکترای مشاوره، دانشگاه علامه طباطبایی ، تهران، ایران
۳- دانشیار، دکترای مشاوره، دانشگاه علامه طباطبایی ، تهران، ایران

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

مقدمه

سالمندی فرآیندی زیستی است که تمام موجودات زنده، از جمله انسان آن را تجربه می کند. سالمندی یک مسیر طبیعی است که در آن تغییرات فیزیولوژیکی و روانی در بدن رخ می دهد. جمعیت سالمند دنیا به سرعت در حال افزایش است بطوریکه پیش بینی می شود در قرن ۲۱ (قرن سالخوردگی جمعیت دنیا) و در طول ۴۰ سال آینده جمعیت بالای ۶۵ سال دنیا دوبرابر خواهد شد[۱]. با افزایش جمعیت سالمند و به تبع آن افزایش بیماری های مزمن، فعالیت های جسمانی فرد سالم محدود می شود که از این میان تعدادی از آن ها به طور کامل وابسته به دیگران و زمین گیر می شوند که این مساله ممکن است مشکلات متعدد و از جمله اختلالات روانی به وجود آورد. از ین رو، سازمان بهداشت جهانی بیان می کند دولت ها، سازمان های بین المللی و جوامع مدنی در صورتی می توانند از عهده ی سالمندی برآیند که شیوه هایی را در خصوص سالمندی فعال و پویا اتخاذ کند [۲]. برخی از سالمندان ممکن است در اثر عدم سلامتی، آسیب تدریجی کارکرد ذهنی و جسمانی و کاهش کنترل بر زندگی، درباره ی جایگاه سنی شان و تغیرات جسمی و روانی وابسته به آن نگران شوند و از سوی افراد جوان تر و جامعه ادراک طرد کنند [۳]. طردی که سالمند بطور عینی در زندگی تجربه می کند، سبب طرد ذهنی و در نهایت احساس در حاشیه قرار گرفتن سالمند می شود [۴]. مک دونالد و لیری (۲۰۰۵) بیان می کنند که در روانشناسی اجتماعی طرد بعنوان شکلی از محرومیت یا کم ارزش شمردن بوسیله ی شخص، گروه یا رابطه ای مطلوب تعریف شده است. بررسی ها نشان می دهد که ادراک طردشدگی همواره با پیامدهای عاطفی منفی شامل افسردگی، احساس بی ارزشی، تنهایی، کاهش خودپنداره و عزت نفس در ارتباط است [۵]. بر اساس بعضی از نظریه ها طرد ممکن است اثرات متفاوتی بر فرد طرد شده داشته باشند [۶]. افراد در نتیجه ی طرد شدن ممکن است پرخاشگری کنند. درواقع، طرد ادراکات منفی ای را به آن ها انتقال می دهد که افراد تمایل به نفی آنها دارند و تلاش می کنند که اثبات کنند که اطلاعات منفی نادرست بوده است [۶]. با توجه به دیدگاه تکامل نژادی، در نظریه پذیرش-طرد والدینی، روهنر، خالق و کورنویر (۲۰۰۷) فرض کرده اند که انسان ها صرف نظر از تفاوت های فرهنگی، نژادی، جنسی، بافت جغرافیایی و به ادراک پذیرش و طرد والدینی به شیوه ی خاصی پاسخ می دهند. این نظریه بعنوان نظریه های فرعی شخصیت پیش بینی می کند که طرد والدینی در کودکی موجب گرایش فرزندان به مجموعه ای از ویژگی های شخصیتی می شود که سازش نایافتگی روان شناختی را در پی دارد. می توان این ویژگی ها را تاحدی تحت تاثیر طرحواره های ناسازگاری اولیه دانست که در شکل گیری بازنمایی های ذهنی فرزندان درباره ی خود و دیگران و دنیا تحول می یابند [۷].

زانگ و هه (۲۰۱۰) اظهار می کنند که طرحواره های اولیه باور هایی هستند که افراد درباره ی خود، دیگران و محیط دارند و به طور معمول از ارضا نشدن نیازهای اولیه بخصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می گیرند. در واقع طرحواره های ناسازگار اولیه در طول زندگی ثابت و پا برجا هستند و اساس ساخت های شناختی فرد را تشکیل می دهند. این طرحواره ها به

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

شخص کمک می کنند تا تجارب خود را راجع به جهان پیرامون سازمان دهند و اطلاعات دریافتی را پردازش کنند. یکی از نظریه های مطرح در عرصه ی طرحواره ها، نظریه ی طرحواره های ناسازگاری یانگ است. یانگ (۲۰۰۵) در نظریه ی خود پانزده طرحواره معرفی کرده که در نتیجه ی ارضا نشدن پنج نیاز هیجانی مهم، شامل نیاز به پیوند و پذیرفته شدن[1]، خودگردانی[2]، شایستگی و هویت[3]، آزادی در بیان نیازها و هیجان های سالم[4]، خود ابرازی، خود انگیختگی و لذت[5] و جهت گیری از درون[6] ایجاد می شوند. یانگ بر این باور است که طرحواره های ناسازگار در افراد به تجربه ی رویدادهای منفی در زندگی منجر می شود و حضور چنین رویدادهایی در زندگی شخص، باعث احساس فشار روانی پیش از حد و نارضایتی از زندگی می شود. کسانی که از طرحواره های ناسازگار به طور افراطی استفاده می کنند، بیشتر تحت تاثیر حوادث منفی زندگی قرار می گیرند [۸]. بررسی های صورت گرفته نشان می دهد که پژوهشی مبتنی بر پیش بینی ادراک طردشدگی براساس طرحواره های ناسازگاری اولیه در سالمندان فعال و غیرفعال صورت نگرفته است.لذا پژوهش حاضر بدنبال پیش بینی ادراک طردشدگی براساس طرحواره های ناسازگاری اولیه در سالمندان فعال و غیرفعال می باشد.

مواد روش ها

مطالعه انجام شده از نوع مطالعات توصیفی و همبستگی است. جامعه پژوهش حاضر همه ی کارکنان بازنشسته مناطق نفت خیز جنوب با رده ی سنی ۶۰ سال به بالا بودند.تعداد نمونه ۱۵۰ نفر بود که با روش نمونه گیری خوشه ای در تابستان سال ۱۳۹۴ انتخاب شدند. ابتدا از بین چهار شهر دارای شرکت نفت دراستان خوزستان، دو شرکت نفت و گاز آقاجاری و اهواز انتخاب شدند و افراد نمونه به روش نمونه گیری دردسترس انتخاب شدند بدین صورت که افراد بازنشسته که برای انجام کارهای اداری شان به شرکت مراجعه کردند، از آن ها درخواست شد که پرسشنامه ها را تکمیل کنند. نمونه شامل ۷۵ نفر سالمند فعال (کارمند بازنشسته ای که به فعالیتی مشغول است) و ۷۵ نفر سالمند غیر فعال (کارمند بازنشسته ای به فعالیتی مشغول نیست) بود.

در این پژوهش از دو پرسشنامه استفاده شده است؛ ۱- فرم کوتاه پرسشنامه طرحواره های ناسازگار اولیه یانگ؛(۷۵ ماده از ۲۰۵ ماده نسخه ی اصلی) که در سال ۱۹۹۸ به وسیله یانگ برای اندازه گیری طرحواره های ناسازگاری اولیه ساخته شد [۹]. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرتی و به صورت ۱ تا ۶، از کاملا درست= ۶، تقریبا درست= ۵، درست= ۴، بیشتر درست تا غلط= ۳، تقریبا غلط= ۲، کاملا غلط=۱ پاسخ داده می شود. در اولین پژوهش جامع یانگ، کلوسکو و ویشار (۱۹۸۶) در مورد ویژگی های روانسنجی آن برای هر طرحواره ناسازگار اولیه، ضریب آلفایی از ۰/۸۳ تا ۰/۹۶و ضریب بازآزمایی آن در جمعیت غیر بالینی بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۲ به دست آوردند. در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ ۰/۷۴۵ به دست آمد. هنجاریابی این پرسشنامه در ایران توسط

1-Connection and acceptance
2- Self regulation
3- Competence and identify
4- Autonomy and performance
5- Self expression and pleasure
6- Inner-directedness

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

آهی، محمدی فر و بشارت (۱۳۸۶) در دانشگاه تهران انجام گرفت و همسانی درونی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در زنان ۰/۹۷ و در مردان ۰/۹۸ به دست آمد. این آزمون دارای ۱۵ طرحواره ی زیر است: محرومیت هیجانی[۱]، رهاشدگی/ بی ثباتی[۲]، بی اعتمادی / بدرفتاری[۳]، انزوای اجتماعی[۴]، نقص /شرم[۵]، شکست[۶]، وابستگی / / بی کفایتی[۷]، آسیب پذیری به ضرر[۸]، گرفتاری / در دام افتادگی[۹]، افتادگی[۹]، اطاعت[۱۰]، از خود گذشتگی[۱۱]، بازداری هیجانی[۱۲]، معیارهای سرسختانه / عیب جویی افراطی[۱۳]، استحقاق[۱۴] و خویشتن داری/ خودانضباطی[۱۵].

۲- مقیاس ادراک طرد شدگی: این مقیاس دارای ۴ آیتم می باشد که ادراک طردشدگی را می سنجد [۵]. این آیتم ها از تعریف لری و مک دونالد [۶] گرفته شده است (مثل "من احساس میکنم کنار گذاشته شده ام"، "من احساس میکنم دچار محرومیت اجتماعی شده ام"، من احساس میکنم که مورد تنفر هستم" و "من احساس طرد شدگی میکنم"). کراسلی و همکاران [۷] عنوان کردند که این مقیاس به عنوان یک ابزار ارزیابی جهانی است که بخوبی می تواند تجارب ذهنی کارمندان را بسنجد. از افراد خواسته می شود که بگویند چگونه این احساسات را تجربه می کنند و در مقیاس درجه بندی ۷ تایی از "هرگز (۱)" تا "اغلب اوقات (۷)" علامت بگذارند. ضریب پایایی این مقیاس در یک مطالعه خارجی α=۰/۸۵ بدست [۵]. این پرسشنامه در ایران، برای اولین بار در مطالعه حاضر استفاده شد و ضریب پایایی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳= α محاسبه شد. گزارش شده است که از پایایی بالایی برخوردار است و ابزار مناسبی برای سنجش ادراک طردشدگی می باشد.

داده ها با استفاده از نرم افزار spss۱۸ تحلیل شد و آزمون های آماری همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون مورد استفاده قرار گرفت.

یافته ها

جدول۱، ضرایب همبستگی بین ادراک طردشدگی و طرحواره های ناسازگار اولیه را در سالمندان فعال و غیرفعال به طور جداگانه ای نشان می دهد.

1- Emotional deprivation
2 -Abandonment / instability
3- Mistrust/abuse
4 -Social isolation
5 -Shame/defectiveness
6- Failure
7- Dependence/incompetence
8- Vulnerability to harm or illness
9 -Enmeshment
10 -Subjugation
11- Self-sacrifice
12- Emotional inhibition
13- Unrelenting standards/hyper criticalness
14 -Entitlement
15 -Insufficient self-control/self-discipline

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

جدول ۱: رابطه ی همبستگی بین طرد ادراک شده و طرحواره های ناسازگار اولیه در سالمندان فعال غیرفعال

طرحواره های ناسازگار اولیه	سالمندان فعال		سالمندان غیر فعال	
	r	P	r	P
محرومیت هیجانی	۰/۳۹۴*	۰/۰۱۶	۰/۳۵۰*	۰/۰۳۴
رهاشدگی/ بی ثباتی	۰/۲۹۷	۰/۰۷۴	۰/۵۱۶*	۰/۰۰۱
بی اعتمادی/ بدرفتاری	۰/۵۱۷*	۰/۰۰۱	۰/۴۹۳*	۰/۰۰۲
انزوای اجتماعی/ بیگانگی	۰/۳۶۰	۰/۰۲۹	۰/۵۸۳*	۰/۰۰۰
نقص/ شرم	۰/۳۵۴*	۰/۰۳۱	۰/۴۹۰*	۰/۰۰۲
شکست	۰/۵۰۱*	۰/۰۰۲	۰/۳۴۴*	۰/۰۳۷
وابستگی/ بی کفایتی	۰/۳۰۱	۰/۰۷۰	۰/۱۵۰	۰/۳۷۵
آسیب پذیری نسبت به ضرر	۰/۲۳۶	۰/۱۶۰	۰/۱۳۵	۰/۴۲۷
خود تحول نایافته/ گرفتار	۰/۰۴۷	۰/۷۸۱	۰/۲۴۸	۰/۱۳۹
اطاعت	۰/۳۸۸*	۰/۰۱۸	-۰/۳۶۰	۰/۸۳۰
ایثار	-۰/۱۴۶	۰/۳۸۸	-۰/۲۲۰	۰/۱۹۰
بازداری هیجانی	-۰/۰۰۹	۰/۹۵۹	-۰/۰۲۵	۰/۸۲۲
معیارهای سرسختانه/ عیب جویی افراطی	۰/۰۵۲	۰/۷۶۰	۰/۲۳۴	۰/۱۶۳
استحقاق/ بزرگ منشی	۰/۱۸۱	۰/۲۸۵	۰/۲۴۴*	۰/۰۳۷
خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی	۰/۴۷۷*	۰/۰۰۳	۰/۰۷۴	۰/۶۶۲

ضریب همبستگی =r ،سطح معنا داری=P

نتایج حاصل از جدول ۱ نشان می دهد که بین ادراک طردشدگی سالمندان فعال با طرحواره های ناسازگار محرومیت هیجانی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست، اطاعت و خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی رابطه ی مثبت معناداری ($p \leq ۰/۰۵$) وجود دارد. قویترین رابطه مربوط به طرحواره ی بی اعتمادی/ بدرفتاری ($r = ۰/۵۱۷$) می باشد.

همچنین بین ادراک طردشدگی سالمندان غیرفعال با طرحواره های ناسازگار محرومیت هیجانی، رهاشدگی/ بی ثباتی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست و استحقاق/ بزرگ منشی رابطه ی مثبت معناداری ($p \leq ۰/۰۵$) وجود دارد و بزرگترین رابطه مربوط به طرحواره ی انزوای اجتماعی/ بیگانگی ($r = ۰/۵۸۳$) می باشد.

به منظور پیش بینی ادراک طردشدگی بر اساس طرحواره های ناسازگار، از تحلیل رگرسیون چندگانه به همزمان استفاده شده است که نتایج آن در جداول زیر ارائه شده است.

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

جدول ۲: ضرایب حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان

متغیر	B	Beta	t	Sig
محرومیت هیجانی	۰/۴۵۲	۰/۶۵۵	۲/۳۵۴	۰/۰۲۸*
رهاشدگی/ بی ثباتی	-۰/۰۹۸	-۰/۱۵۲	-۰/۵۲۸	۰/۶۰۳
بی اعتمادی/ بدرفتاری	۰/۴۶۰	۰/۵۴۸	۱/۹۲۳	۰/۰۶۸
انزوای اجتماعی/ بیگانگی	-۰/۳۰۹	-۰/۲۷۰	-۰/۸۸۳	۰/۳۷۴
نقص/ شرم	-۰/۱۴۴	-۰/۱۲۴	-۰/۳۰۵	۰/۷۶۴
شکست	۱/۱۶۳	۱/۲۶۶	۲/۷۵۰	۰/۰۱۲*
وابستگی/ بی کفایتی	-۰/۴۱۴	-۰/۴۰۰	-۱/۲۸۰	۰/۲۱۵
آسیب پذیری نسبت به ضرر	-۰/۱۶۶	-۰/۱۸۱	-۰/۶۹۱	۰/۴۹۷
خود تحول نایافته/ گرفتار	۰/۰۱۴	۰/۰۰۷	۰/۰۴۱	۰/۹۶۸
اطاعت	۰/۲۷۴	۰/۲۸۵	۰/۷۵۸	۰/۴۵۷
ایثار	۰/۱۱۴	۰/۲۴۳	۰/۹۰۹	۰/۳۷۴
بازداری هیجانی	-۰/۳۲۹	-۰/۴۶۶	-۲/۱۸۶	۰/۰۴۰*
معیارهای سرسختانه/ عیب جویی افراطی	۰/۰۴۸	۰/۰۷۱	۰/۲۸۴	۰/۷۷۹
استحقاق/ بزرگ منشی	۰/۰۸۱	۰/۱۳۱	۰/۴۸۳	۰/۶۳۴
خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی	-۰/۳۸۳	-۰/۵۳۲	-۱/۸۸۴	۰/۰۷۴

, ضریب استاندارد نشده=B , ضریب رگرسیون استاندارد شده=Beta
سطح معناداری=Sig , مقادیر معنادار شده در سطح ۰/۰۵= *

بر اساس نتایج برای سالمندان فعال مدل تحلیل رگرسیون که متشکل از پانزده متغیر مستقل و یک متغیر وابسته است، مدل مناسبی می باشد (F=2/217, p=0/018) و متغیرهای مستقل ۸۱٪ تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کنند. در جدول شماره ۲ ضریب رگرسیون استاندارد شده برای هر یک از متغیرها نشان داه شده است، که طرحواره ی شکست بیشترین سهم (Beta= ۱/۲۶۶) را در تبیین واریانس ادراک طردشدگی دارا می باشد(p <۰/۰۵). ضرایب اختصاصی دو متغیر محرومیت هیجانی (Beta=0/655) و بازداری هیجانی (Beta=-0/466) نیز معنادار می باشند (p <۰/۰۵) پس دو طرحواره ی شکست، محرومیت هیجانی بگونه ای مثبت و بازداری هیجانی بطور منفی

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

مـی تواننـد متغیرهـای تبیـین کننـده ی مناسـبی بـرای ادراک طردشدگی باشند.

جدول ۳: ضرایب حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان

متغیر	B	Beta	t	Sig
محرومیت هیجانی	-۰/۰۱۲	-۰/۰۲۳	-۰/۰۷۶	۰/۹۴۰
رهاشدگی/ بی ثباتی	۰/۲۰۶	۰/۲۷۳	۰/۶۸۸	۰/۲۵۷
بی اعتمادی/ بدرفتاری	۰/۱۰۲	۰/۱۵۵	۰/۶۰۴	۰/۵۵۲
انزوای اجتماعی/ بیگانگی	۰/۳۵۸	۰/۴۰۳	۰/۹۳۸	۰/۳۵۹
نقص/ شرم	۰/۰۹۰	۰/۰۷۹	۰/۲۶۷	۰/۷۹۲
شکست	۰/۱۰۱	۰/۰۹۳	۰/۴۲۱	۰/۶۷۸
وابستگی/ بی کفایتی	-۰/۰۸۹	-۰/۰۹۷	-۰/۴۳۷	۰/۶۶۶
آسیب پذیری نسبت به ضرر	-۰/۴۹۸	-۰/۳۸۰	-۱/۳۳۴	۰/۰۳۱*
خود تحول نایافته/ گرفتار	۰/۴۶۵	۰/۱۶۱	۰/۶۳۸	۰/۵۳۱
اطاعت	۰/۱۱۸	۰/۱۲۸	۰/۴۸۰	۰/۶۳۶
ایثار	-۰/۱۰۷	-۰/۲۴۹	-۱/۱۱۱	۰/۰۷۰
بازداری هیجانی	-۰/۲۰۲	-۰/۳۰۲	-۱/۳۲۹	۰/۰۳۱*
معیارهای سرسختانه/ عیب جویی افراطی	۰/۱۶۹	۰/۲۷۸	۱/۰۵۷	۰/۰۸۴
استحقاق/ بزرگ منشی	-۰/۰۸۹	-۰/۱۵۵	-۰/۴۸۷	۰/۴۳۱
خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی	-۰/۰۱۶	-۰/۰۴۹	-۰/۲۶۸	۰/۶۵۱

, ضریب استاندارد نشده=B , ضریب رگرسیون استاندارد شده=Beta

سطح معناداری=Sig , مقادیر معنادار شده در سطح ۰/۰۵= *

بر اساس نتایج، برای سالمندان غیرفعال مدل تحلیل رگرسیون که متشکل از پانزده متغیر مستقل و یک متغیر وابسته است، مدل مناسبی نمی باشد (F=1/753, p=0/116) پس ضریب همبستگی چندگانه هم معنادار نمی باشد و متغیرهای مستقل تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمی کنند. در جدول شماره ۳ ضریب رگرسیون استاندارد شده برای هر یک از متغیرها نشان داه شده است، که طرحواره ی انزوای اجتماعی/ بیگانگی بیشترین سهم (Beta= 0/403) را در تبیین واریانس ادراک طردشدگی دارا می باشد، اما چون این ضریب اختصاصی معنادار نمی باشد نمی تواند پیش بینی کننده ی ادراک طرد شدگی باشد (p ۰/۰۵ >). ضرایب اختصاصی دو متغیر آسیب پذیری نسبت به ضرر (Beta=-0/380) و بازداری هیجانی (Beta-0/302) نیز

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

معنادار می باشند ($p < ۰/۰۵$) پس دو طرحواره ی آسیب پذیری نسبت به ضرر و بازداری هیجانی بطور منفی می توانند متغیرهای تبیین کننده ی مناسبی برای ادراک طردشدگی باشند.

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل ازاین پژوهش نشان داد که در سالمندان فعال، طرحواره های محرومیت هیجانی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست، اطاعت و خویشتنداری و خودانضباطی ناکافی و در سالمندان غیر فعال، طرحواره های محرومیت هیجانی، رهاشدگی/ بی ثباتی، بی اعتمادی/ بدرفتاری، انزوای اجتماعی/ بیگانگی، نقص/ شرم، شکست و استحقاق/ بزرگ منشی با ادراک طردشدگی رابطه ی مثبت معناداری داشتند. برخی از سالمندان ممکن است در اثر عدم سلامتی، آسیب کارکرد ذهنی و جسمانی و کاهش کنترل بر زندگی، درباره ی جایگاه و تغیرات جسمی و روانی شان نگران شوند و ادراک طرد از سوی جامعه یا افراد جوانتر کنند [۳]. اما با توجه به نتیجه ی این پژوهش به نظر می رسد آنچه ادراک طرد شدگی را افزایش می دهد، وجود باورها و ساخت های بنیادینی است که از کودکی در وجود فرد نهادینه شده است و دیدگاه او را نسبت به خود، دیگران و دنیا تحت تاثیر قرار میدهد که باعث می شود سالمند علاوه بر کاهش توانایی های جسمانی با وجود چنین طرحواره هایی ادراک طرد شدگی بیشتری داشته باشد. لازم است در تایید این گفته به دیدگاه تکامل نژادی اشاره شود، در نظریه پذیرش-طرد والدینی فرض بر آن است که انسان ها صرف نظر از تفاوت های فرهنگی، نژادی، جنسی، بافت جغرافیایی، به ادراک پذیرش و طرد والدینی به شیوه ی خاصی پاسخ می دهند. این نظریه اظهار می کند که پذیرش-طرد والدینی به روابط فراتر از والد-کودک گسترش یافته و روابط بین فردی با دیگران را نیز در برگرفته است. روهنر معتقد است که طرد توسط چهره ی دلبسته گی در هر نقطه از زندگی حتی در بزرگسالی، می تواند آثار مشابهی هرچند کوتاه مدت، همچون آثار طرد توسط والدین در کودکی بر جای بگذارد [9]. پس به نظر می رسد که حضور طرحواره های ناسازگار ممکن است بین افراد که میزان ادراک طردشدگی در آن ها بیشتر است و افرادی که طرد کمتری را از سوی دیگران ادراک می کنند تمایز ایجاد کند. وجود دیدگاه های بدبینانه همچون دیگران با ما همدلی نخواهند داشت و ما را درک نمی کنند ،یا آن ها به موقع نیازهای مارا برآورده نخواهند کرد، نزدیکان ما را حمایت عاطفی نمی کنند، یا عقیده به اینکه دیگران ما را آزار میدهند و به ما دروغ می گویند و یا احساس اینکه من شخصی شکست خورده ام و در هر زمینه ای شکست خواهم خورد، همگی موجب فراخوانی هیجانات منفی شده و به افزایش ادراک طرد شدگی فرد از سوی دیگران منجر می شود. همچنین در تبیین این یافته ها می توان به پژوهش رایت و همکاران [13] اشاره کرد که به این نتیجه دست یافتند که سبک والدینی بر شیوه ی شکل گیری طرحواره ها اثر دارد. این طرحواره ها در آسیب شناسی روانی بعدی افراد موثر است. ارانف و تیان (۲۰۰۷) نیز تعاملات ناکارآمد والدین با کودک را پیش بینی کننده ی بسیار خوبی برای طرحواره های ناسازگار اولیه یافتند. در پژوهشی به گفته ی سسرو و همکاران (۲۰۰۴) اشاره شده است که بین

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

طرحواره های ناسازگار اولیه، با مورد بی توجهی و غفلت قرار گرفتن و بدرفتاری در دوران کودکی رابطه ی معناداری وجود دارد [12]. به عبارت دیگر در صورتی که والدین نسبت به فرزندان خود ابراز محبت، گرمی و حمایت عاطفی بیشتری داشته باشند، به نقطه نظرات آن ها گوش دهند و آن ها را در تصمیم گیری ها مشارکت دهند، این طرحواره های ناسازگار کمتر در آن ها شکل خواهند گرفت. یانگ و همکاران [14] دریافتند که طرحواره های ناسازگار رهاشدگی، محرومیت هیجانی، بی اعتمادی، نقص و انزوای اجتماعی به طور معمول در خانواده هایی به وجود می آید که بریده، سرد، طرد کننده، منزوی، انفجاری، غیرقابل پیش بینی، بدرفتار و رهاکننده هستند. ادراک افراد در ارتباط با چنین رفتارهایی از سوی دیگران متفاوت است، یعنی برخی از افرادی که هدف این رفتارها واقع می شوند احساس طرد شدگی می کنند، در حالیکه عده ای چنین تعبیری ندارند [15]. پس بین طرحواره های ناسازگار اولیه و ادراک طردشدگی در سالمندان فعال و غیرفعال رابطه ی معناداری وجود دارد.

همانطور که در یافته های نشان داده شد، دو طرحواره شکست(عقیده به اینکه او شخصی شکست خورده است و در هر زمینه ای شکست خواهد خورد)، محرومیت هیجانی(عقیده به اینکه دیگران با ما همدلی ندارند و نیاز های ما را به موقع برطرف نمی کنند)بگونه ای مثبت و بازداری هیجانی(تاکید افراطی بر منطقی بودن و ممانعت از ابراز خشم و هرنوع عاطفه ی دیگر، بیان نکردن احساسات و عواطف) بطور منفی تبیین کننده ی ادراک طردشدگی در سالمندان فعال می باشند. همچنین طرحواره های آسیب پذیری نسبت به ضرر (ترس افراطی از یک بیماری و یا ترس از اینکه در یک موقعیت به او ضربه ی شدیدی وارد خواهد شد، که او قادر به پیشگیری از آن نخواهد بود) و بازداری هیجانی شیوه ی منفی پیش بینی کننده ی ادراک طردشدگی در سالمندان غیرفعال می باشد. می توان گفت که این یافته ها با نتایج ارشدی [15] هماهنگ باشد که اشاره می کند که افرادی که در صفت روان آزرده گرایی نمره بالایی می گیرند، به گونه ای نیرومندتر به ادراک طردشدگی پاسخ می دهند. از طرفی منتظری (۱۳۹۱) بیان می کند که بین طرحواره های ناسازگار اولیه و روان آزرده گرایی رابطه ی مثبت معناداری وجود دارد. پس می توان این گونه تبیین کرد که وجود طرحواره های ناسازگار، پیش بینی کننده ی ادراک طردشدگیست. طبق نتایج این پژوهش طرحواره های شکست ، محرومیت هیجانی و بازداری هیجانی در سالمندان فعال و طرحواره های آسیب پذیری نسبت به ضرر و بازداری هیجانی در سالمندان غیر فعال پیش بینی کننده ی ادراک طردشدگی هستند، همسو با گفته ی زادرو (۲۰۰۶) می باشد که می گوید افرادی که احساس طرد می کنند به احتمال بیشتر حوادث و رویدادها را به گونه ای تهدیدآمیز و آزاردهنده تفسیر می نمایند. همچنین تفاوت طرحواره های پیش بین در سالمندان فعال و غیر فعال را اینگونه می توان تبیین کرد که طرحواره های پیش بین در سالمندان فعال(شکست، محرومیت هیجانی و بازداری هیجانی) بیشتر جنبه ی میان فردی دارد که بدلیل داشتن فعالیت، در تعامل با دیگران هستند و این طرحواره ها به طرز پررنگ تری خود را نشان داده اند. و طرحواره های پیش بین در سالمندان غیرفعال (آسیب پذیری نسبت به ضرر و بازداری هیجانی) بیشتر جنبه ی درون فردی دارد

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

که افراد به دلیل غیر فعال بودنو تماس کمتر با دیگران ، این طرحواره ها را به شکل مشخص تری بروز داده ا ند.

دو طرحواره ی شکست و محرومیت هیجانی در سالمندان فعال به شیوه ی مثبت پیش بینی کننده ی ادراک طردشدگی می باشد و این گونه می توان توجیه کرد که فرد سالمند در ارتباط با دیگران و روابط بین فردی اش و به دلیل حساسیت های این دوره ی سنی اینگونه ادراک می کند که دیگران مرا دوست ندارند یا با من همدلی نمی کنند. اما همانطور که مشاهده شد، طرحواره ی بازداری هیجانی در هر دو گروه سالمندان فعال و غیرفعال مشترک می باشد و به شیوه ای منفی ادراک طرد شدگی را در آن ها پیش بینی می کند. به نظر می رسد که این طرحواره در روابط بین فردی باعث می شود که شخص با بیان نکردن هرگونه احساسات و عواطف و تاکید افراطی بر منطقی بودن به احساسات خود، در روابطش با دیگران ادراک کمتری از طرد داشته باشد و به گونه ای خود را محق برخی از عواطف و احساسات منفی بداند. بازداری هیجانی می تواند باعث انزواپذیری و عدم فعالیت و کاهش ارتباط با دیگران شده و با کناره گیری از دیگران ادراک طردشدگی کمتری داشته باشد. طرحواره ی پیش بین دیگر در سالمندان غیرفعال آسیب پذیری نسبت به ضرر بود که می توان گفت این طرحواره نیز ترس و دوری گزینی از دیگران را در فرد تقویت می کند و هر چقدر این طرحواره فعال تر باشد عدم فعالیت و کاهش ارتباط با دیگران افزایش می یابد و در این حالت ادراک فرد از طرد شدگی کاهش می یابد.

با توجه به افزایش جمعیت سالمندی در کشور و به منظور پیشگیری از مشکلات و کاهش نیاز به مراقبت های ویژه و کاهش هزینه ها؛ پیشنهاد می شود که در سطح جامعه و خانواده و محیط های کاری، به اهمیت و ارزش دادن به سالمندان و فراهم کردن تسهیلات و امکاناتی برای آن ها به کاهش ادراک طرد شدگی، افزایش حس باارزش بودن و بهزیستی روانشناختی، کاهش بیماری های جسمی و روانی و ... پرداخت. یافته های پژوهش حاکی از اهمیت طرحواره ی بازداری هیجانی در پیش بینی ادراک طرد شدگی در هر دو گروه سالمندان بود. بنابراین لازم است که به عواطف و احساسات سالمندان اهمیت بیشتری داده شود و آن ها را به ابراز احساسات منفی تشویق کنیم، همچنین ، به منظور آگاهی از نیازهای سالمندان و بهبود خدمات ارائه شده به آن ها، پژوهش هایی در جهت نیاز سنجی سالمندان پیشنهاد می شود.

ازجمله محدودیت های این پژوهش، یافتن سالمندان فعال بود و همچنین غیرقابل فهم بودن تعدادی از سوالات پرسشنامه برای برخی از شرکت کنندگان عرب زبان بود که لازم بود، آن سوال فارسی به زبان عربی برای آن ها توضیح داده شود.

تشکر و قدردانی

محققین از پرسنل شرکت نفت که در پخش و تکمیل پرسشنامه ها حمایت کردند، کمال تشکر را دارند.

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

References

1. Alipur F, Sajadi H, Foruzan A, Nabavi H, khedmati E. The role of social support in reducing anxiety and depression in the eldery, *IRANIAN JOURNAL OF AGING*, 2009; 11: 53-61.
2. Mokaberian M, Kashani V, Kashani K, & Namdar tajri S. Comparison of the happiness of men and women active in Tehran, *LEARNING AND DEVELOPMENT OF MOTOR-SPORTS*, 2014; 6:2. 183-194.
3. Chow D, Au E, Chiu Ch. Predicting the psychological health of older adults: Interaction of age-based rejection sensitivity and discriminative facility, *JOURNAL OF RESEARCH IN PERSONALITY*. 2008; 42. 169-182.
4. Bastani S, Rahnamay F, & Ghazi Nezhad M.Social rejection, *SOCIAL STUDIES AND RESEARCH IN IRAN*, 2013; 4. 599-626.
5. Penhaligon N, R. Louis W, & D. Restubog S. Emotional anguish at work: The mediating role of perceived rejection on workgroup mistreatment and affective outcomes, *JOURNAL OF OCCUPATIONAL HEALTH PSYCHOLOGY*. 2009; 14:1. 34-45.
6. MacDonald G, & Leary M. R. Why does social exclusion hurt? The relationship between social and physical pain, *PSYCHOLIGICAL BULLETI, 2005; 131. 202-223.*
7. Crossley C, Bennett R. J., Jex S., & Burnfield J. Development of a global measure of job embeddedness and integration into a traditional model of voluntary turnover, *JOURNAL OF APPLIED PSYCHOLOGY*. 2007; 92. 1031-1042.
8. DeBono A, Muraven M. Rejection perceptions: feeling disrespected lead to greater aggression than feeling disliked, *JOURNAL OF EXPERIMENTAL SOCIAL PSYCHOLOGY*. 2014; 55. 43-52.
9. Seyed Mousavi P, Mazaheri A, & Ghanbari S. acceptance of spouse and psychological adjustment of women: the mediating role of parental acceptance, *DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY: Iranian psychologists*, 2012; 32. 373-383.
10. Yusef nezhad shirvani M, & Peyvastegar M. The relationship between life satisfaction and early maladaptive schemas in students, *KNOWLEDGE AND RESEARCH IN APPLIED PSYCHOLOGY*, 2011; 12. 55-65.

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]

11. Divandari H, Ahi Gh, Akbari H, & Mahdiyan H. Young Schema inventory Short-Form: Evaluate the psychometric properties and factor structure among students of Islamic Azad University of Kashmar, *JOURNAL OF EDUCATION*, 2009; 20. 103-133.
12. Ghanadi F, & Abdollahi M. The rlation between early maladaptive schema, *STUDIES IN CLINICAL PSYCHOLOGY*, 2014; 16. 129-151.
13. Wright M.O., Crawford E, & Del Castillo D, Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college student: The mediating role of maladaptive schemas. *JOURNAL OF CHILD ABUSE AND NEGLECT*, 2009; 1. 59-68.
14. Young J, Klosko J, & Weishaar m.e., Schema theropy: A practitioner's guide. *New York: The Guilford press*, 2003.
15. Arshadi N, Piriaei S, & Zare R, The moderating role of personality traits on the relationship between perceived workplace exclusion and workplace deviance, *JOURNAL OF BEHAVIORAL SCIENCES*, 2012; 3.221-230.

[Downloaded from jgn.medilam.ac.ir on 2026-09-15]